COLOCVIU STRATEGIC
numărul 3, 2004

- *Armele de distrugere în masă (ADM) continuă şi vor continua şi în viitor să prezinte un mare pericol pentru toate ţările şi pentru toate armatele din lume, rămânând ameninţarea numărul unu, cea mai gravă, cu efecte incalculabile. Mai mult, unele componente ale ADM pot fi procurate şi folosite de terorişti. De aceea, apărarea NBC devine unul dintre cele mai importante obiective ale pregătirii forţelor pentru a acţiona în teatrele de operaţii şi în afara acestora.*
- *Ţările care au o experienţă consistentă în apărarea NBC sunt destul de puţine. Printre ele se situează şi România. Începând cu anul 2002, în procesul restructurării forţelor, s-a acordat o atenţie sporită menţinerii unei capacităţi rezonabile de pregătire a militarilor şi populaţiei în vederea contracarării acestei ameninţări continue şi deosebit de grave.*
- *Şcoala de Aplicaţie pentru Apărare NBC este o instituţie calificată, la standarde NATO, foarte performantă şi deosebit de eficienţă atât în perfecţionarea pregătirii specialiştilor, cât şi a forţelor care acţionează în teatre sau pe teritoriul naţional. Este însă nevoie de o redimensionare şi o reactualizare pe măsură a concepţiei de pregătire a forţelor şi de consiliere, pe linie NBC, a comandanţilor tuturor eşaloanelor.*

PROTECŢIA NBC ÎN TIMPUL CONFLICTELOR MILITARE ŞI ÎN OPERAŢIILE MULTINAŢIONALE POST-CONFLICT

Sensibile îngrijorări

Riscurile şi ameninţările de natură NBC rămân, în continuare, foarte mari. Ele sporesc în proporţie directă cu extinderea, proliferarea, diversificarea, perfecţionarea şi specializarea acestor tipuri de arme. Mai mult, nanotelnologia, chimia celulară şi genetica deschid numeroase posibilităţi de realizare a mii şi mii de variante de încărcături şi de vectori ADM. Trecerea treptată, în viitor, de la societatea de tip industrial şi postindustrial la societatea de tip informaţional nu rezolvă problema ADM, ci, dimpotrivă, o accentuează şi mai mult prin marja mai largă de efecte conexe din perimetrul globalizării informaţiei, economiei, tehnologiei, care sporesc vulnerabilităţile, pericolele, ameninţările şi riscurile adiacente.NBC reprezintă, deci, o foarte mare provocare în plan strategic. De aceea, nici o ţară din lume şi nici o armată nu-şi pot permite să neglijeze sau să lase pe plan secund cea mai complexă, mai gravă şi mai teribilă ameninţare. Procedeele de atac nuclear, chimic, biologic, genetic, radiologic se diversifică şi ele tot mai mult, o dată cu proliferarea terorismului şi a altor tipuri de acţiuni şi de reacţii asimetrice. Armele binare au pătruns în primul rând în acest domeniu, creând un pericol extrem de grav, întrucât nu pot fi uşor depistate, controlate şi dezamorsate. Aşa cum explozia nucleară clasică se produce atunci când se realizează masa critică, şi arma binară intră în funcţiune atunci şi numai atunci când componentele ei sunt alăturate, puse în rezonanţă, relaţionate prin mijloace de comunicaţii sau prin alte sisteme şi ele foarte greu de identificat şi de dezamorsat. Din faptul că astfel de arme nu au fost întrebuinţate pe scară largă în teatre sau în afara acestora, nu rezultă că ele nu vor fi folosite. De vreme ce există, noi

trebuie să ne pregătim pentru a ne proteja împotriva efectelor lor şi pentru a riposta. Dincoace de aceste arme, există însă o „armă chimico-biologică" permanentă care contaminează mediul, ecosistemele, viaţa. În orice moment pot fi explodate, de către grupări teroriste, depozite de substanţe periculoase care se află în teatre sau în afara acestor, pot fi contaminate sursele de apă, ambientul, culturile, localităţile, bazele militare, taberele, incintele etc. O analiză atentă a tuturor pericolelor reale şi potenţiale va situa, fără nici o îndoială, pe primul loc pericolul chimic, biologic, radiologic şi, bineînţeles, nuclear. (**Colonel dr. Nicolae Popescu**).

La ora actuală, riscul cel mai mare îl reprezintă vecinătatea complexelor chimice, a depozitelor de agenţi toxici de luptă şi a laboratoarelor în care concepe şi se experimentează arma genetică. Deşi este interzisă cartiruirea trupelor la mai puţin de 10 km de astfel de obiective, în timpul acţiunilor post-conflict din Irak nu s-au respectat totdeauna aceste norme. Abia după atentatul cu maşini-capcană camicadze în care 19 militari italieni şi-au pierdut viaţa, s-a luat măsura ca punctul de comandă al respectivei brigăzi să fie amplasat la mai bine de 20 km. Interesant este că la cele trei recunoaşteri care s-au făcut în zonă nu a participat nici un ofiţer specialist NBC. Există încă vulnerabilităţi, atât în dispozitivele din teatre, cât şi în cadrul Alianţei Nord-Atlantice. De aceea, s-au luat măsuri ca, în compunerea Forţei de Răspuns NATO să se constituie şi o puternică entitate NBC la care participă şi România cu o subunitate. (**Maior Viorel Stamin**).

Riscul NBC în Golf nu a fost şi nu este de neglijat. Chiar dacă nu s-au descoperit încă armele chimice ale lui Saddam Hussein, pericolul folosirii unor agenţi toxici de luptă de către gherilele irakiene se menţine. Uneori însă acest aspect poate fi pur şi simplu „jucat" ca scut chiar împotriva unor atacuri tip gherilă sau teroriste. Spre exemplu, în Irak, una dintre unităţile americane a fost cartiruită între două rafinării şi o fabrică de ciment. Trupele au fost astfel mascate şi chiar protejate de aceste obiective pe care irakienii nu aveau interesul să le distrugă. Este adevărat, nu s-au descoperit niveluri periculoase de contaminare, dar oricând se putea (şi se poate) produce o catastrofă. (**Plutonier Gabriel Butoiu**).

Atât în primul război din Golf din ianuarie 1991, cât şi în campania aeriană împotriva Iugoslaviei din 1999, au fost folosite proiectile de uraniu sărăcit, care, se ştie, pot ridica nivelul de contaminare radioactivă cu efecte pe termen lung asupra mediului şi sănătăţii oamenilor. Presa a scris şi a speculat mult pe această temă. Dar efectul există. La acesta se adaugă permanenta ameninţare a existenţei unor depozite de agenţi toxici de luptă şi a unor agenţi biologici de tip antrax, toxină butulinică, sau VX, sarin etc. Acum, o parte din aceşti agenţi cum ar fi, spre exemplu, sarinul pot fi folosiţi în sistem binar. După 1991, în peste 30 de state, s-au dezvoltat programe pentru tot felul de agenţi toxici de luptă şi biologici (superbacterii şi superagenţi care provoacă febra roşie, ebola, bacteria ciumei etc.). Aceste lucruri există şi se constituie nu doar în pericole potenţiale, ci chiar în ameninţări teroriste, adică în pericole cu adresă precisă, vizând nu doar Statele Unite ale Americii şi membrii coaliţiei împotriva terorismului, ci întreaga comunitate umană. În urma unor importuri din diferite ţări, Irakul ajunsese la o cantate apreciabilă de antrax. Această cantitate este posibil să existe şi acum pe undeva şi, de aceea trebuie căutată. Oriunde ar exista, dacă există, ea prezintă un mare pericol. (**Colonel (r) Mihail Grigorescu**).

Apărare, protecţie, responsabilitate, siguranţă

Arsenalul armelor de distrugere în masă este imens. Tratatele ABM au dus la un oarecare echilibru al armamentului nuclear strategic, iar Convenţia de interzicere a armelor chimice

(1997) vizează ca, în următorii zece ani, să fie distruse capacitățile chimice. Este însă foarte puțin probabil să se şi poată realiza acest obiectiv extrem de optimist. Rusia deține vreo 40.000 de tone, iar SUA vreo 30.000. Agenți toxici de luptă există şi prin alte părți, în cantități destul de mari. Însăşi distrugerea lor este destul de riscantă şi creează probleme extrem de complexe. Cu alte cuvinte, omenirea a ajuns la un prag de înarmare cu agenți toxici de luptă, cu agenți biologici, cu mijloace nucleare şi radiologice care pune mari probleme dezarmării şi controlului armamentelor nucleare, chimice şi biologice. De aceea, pericolul se dublează. Vor fi necesare câteva decenii pentru a se ieşi dintr-un astfel de adevărat blocaj strategic, desigur, cu condiția ca lumea să dorească întradevăr o astfel de soluție, iar deținătorii unor mijloace din această gamă să o accepte sau să fie obligați să se supună rațiunii şi voinței internaționale. Se vor opune însă, cu siguranță, teroriştii. Ei vor căuta să facă din această prezență diseminată şi haotică a agenților chimici, biologici şi radiologici, o amenințare permanentă, o sabie a lui Damocles mereu ridicată deasupra armatelor şi populației. Iată de ce problema apărării şi protecției NBC are, la rândul ei, valoare strategică şi rămâne, pentru multă vreme, prioritară în pregătirea unei armate. (**Colonel (r) Mihail Grigorescu**).

Nu s-au constat variații foarte mari în mediul din Irak. Dar nici nu se poate spune că n-a existat şi nu există pericolul contaminării. În zona în care au acționat militarii români din subunitatea NBC, aerul era foarte încărcat de un praf permanent, provenit de la o fabrică de ciment, de fum şi de noxe degajate de două rafinării situate în apropierea Golfului. Acestea se află la 50-100 de metri de Golf şi prezintă, în orice moment, un mare pericol. De altfel, şi mediul ambiant este extrem de favorabil proliferării efectelor nocive asupra oamenilor şi tehnicii. Zona se caracterizează prin schimbări bruşte de temperatură, de la un aer uscat, greu de respirat, la umiditate excesivă. Oricând era posibil un atac chimic, fără să fie afectate obiectivele de acolo. Această situație complicată mărea şi mai mult vulnerabilitatea forțelor situate în zonă la un atac chimc. De aceea, securitatea militarilor, unităților şi populației din astfel de zone nu se poate realiza decât prin crearea unor condiții şi unor mijloace care să asigure controlul permanent şi supravegherea mediului. (**Maistru militar Teofil Cernat**).

Apărarea şi protecția NBC - o nouă dimensiune

Apărarea NBC este o necesitate stringentă a prezentului şi viitorului. Ea rezultă nu doar din existența unui imens arsenal, din diversificarea şi accentuarea vulnerabilităților mediului şi societății la astfel de agenți toxici, radilogici şi biologici de luptă, ci şi din posibilitatea rețelelor, organizațiilor şi grupurilor teroriste de a folosi aceste arme. Atacul cu sarin efectuat de secta AUM la Tokio, amenințările teroriste cu folosirea antraxului şi a altor agenți, după tragedia de la 11 septembrie 2001 nu sunt doar simple acțiuni psihologice, ci realități crude, care trebuie să constituie semnale de alarmă în ceea ce priveşte modul de organizare şi de desfăşurare a pregătirii NBC a tuturor militarilor şi a populației. Mai întâi, este vorba de o pregătire generală, pentru toată lumea, care se desfăşoară în timp şi trebuie condusă de oameni pricepuți. Apoi este vorba de formarea şi perfecționarea unor specialişti şi a unor structuri capabile să îndeplinească cele două mari componente ale apărării NBC: cercetarea şi decontaminarea (inițială şi operațională). Cum bine se ştie, pregătirea specialiştilor, pentru prima funcție, se efectuează la Şcoala de Aplicație pentru Apărare NBC. Aceasta nu este suficientă, întrucât apărarea şi protecția NBC nu revin numai specialiştilor, ci şi fiecărui luptător în parte. De aceea, în condițiile de azi, mai mult ca niciodată, devine obligatorie pregătirea unor ofițeri şi subofițeri din alte arme care vor lucra în S3 în domeniul NBC. Ei îl vor consilia pe comandant în probleme NBC, vor asigura pregătirea şi antrenarea corespunzătoare a militarilor şi vor rezolva toate situațiile care țin de acest domeniu. Şi

Alianţa cere şi impune acest lucru. Mai mult, tocmai din cauza diversificării şi multiplicării ameninţărilor din spaţiul de luptă şi din afara acestuia, Alianţa cere specializări pe roluri. Unul dintre rolurile pe care le va avea Armata Română în cadrul NRF este şi acela de apărare şi protecţie NBC. Cu alte cuvinte, alături de Cehia, România va fi una dintre ţările cu structuri militare puternic specializate în domeniul NBC. Noi avem deja o experienţă notabilă. De altfel, autospecialele şi mijloacele din dotarea noastră, ca şi rezultatele unor cercetări desfăşurate de-a lungul multor ani, s-au dovedit eficiente şi cred că, dacă se va rezolva şi problema continuităţii în pregătirea personalului, suntem pe drumul cel bun. (**Colonel dr. Nicolae Popescu**).

Chiar dacă nu s-au găsit niveluri îngrijorătoare de radiaţii sau de contaminare în Irak, toată lumea din teatru a fost îngrijorată de un astfel de pericol. El a existat tot timpul şi va exista şi în continuare.

Este, de altfel, şi unul dintre motivele pentru care s-a declanşat războiul. Se mai caută şi acum acele depozite de arme ascunse, între care, probabil, se află şi agenţi toxici de luptă. (**Maior Viorel Stamin**).

Experienţa acumulată pe timpul acţiunii din Irak în ceea ce priveşte cercetarea şi decontaminarea se adaugă unei pregătiri temeinice şi îndelungate a unităţilor Armatei Române, şi îndeosebi a celor specializate, în domeniul apărării NBC. Specialiştii noştrii NBC au demonstrat o excepţională capacitate de adaptare rapidă la împrejurări şi un înalt profesionalism. Ei au îndeplinit toate misiunile încredinţate şi au arătat că tehnica noastră este foarte bună. Cercetarea s-a efectuat în port şi în zonele de dislocare. Ea a fost bine făcută, cei interesaţi fiind informaţi în permanenţă asupra nivelul de radiaţii, stării mediului, factorilor nocivi, situaţiei ca atare şi a pericolelor de contaminare. De altfel, după încheierea misiunii, s-a efectuat cu succes decontaminarea finală. (**Sergent major Mihai Cornăţeanu**).

Vulnerabilităţile la ameninţările şi pericolele NBC au fost, sunt şi rămân în continuare foarte mari. Nimeni nu-şi poate permite să nu le ia în consideraţie sau să le bagatelizeze. Dezvoltarea fără precedent a industriei nucleare şi chimice, apariţia şi dezvoltarea armamentului binar, a armei genetice şi a altor mijloace care pot fi oricând transformate cu uşurinţă în arme letale sau non letale (dar arme), precum şi posibilitatea folosirii acestora de către reţelele, organizaţiile şi grupurile teroriste sporesc şi mai mult acest tip de ameninţări. Ele nu sunt limitate sau regionale, ci globale. Încă de la descoperirea şi întrebuinţarea substanţelor toxice de luptă şi a armei nucleare, aceste mijloace au devenit o ameninţare generalăî, globalizând războiul. Chiar dacă raţiunea va triumfa şi astfel de arme, absolut dezonorante pentru oricine ar apela la ele, nu vor fi niciodată utilizate în spaţiul de luptă sau în afara acestuia, totdeauna paza bună trece primejdia rea. De aceea, apărarea NBC rămâne, cel puţin pentru viitorul apropiat, o prioritate.